

דפים צט – ק

קסג. מהו דין אנינות לענין הקרבת קרבן פסח ושאר קרבנות ואכילתם, בזמנים דלהלן:

- א. יום המיתה.
- ב. יום הקבורה.
- ג. ליל שלאחר יום המיתה.
- ד. ליל שלאחר יום הקבורה.
- ה. יום שמועה ויום ליקוט עצמות, ולילה שלאחריהם.

א. ביום המיתה, לדברי הכל חלה אנינות מדאורייתא כל היום, אף לאחר הקבורה, ואסור האונן בהבאת קדשים ובאכילתם.

א. כן מבואר בסוגיא לדברי הכל (וכ"מ ברמב"ם ובספר תורת האדם להרמב"ן; ט"ז יו"ד שצח סק"ב). ואולם בירושלמי (פסחים ה,ח) פרושו בדעת רבי שלאחר הקבורה אינו אונן מן התורה אפילו ביום המיתה. וכן כתב רש"י (לעיל רפ"ב. וע' גם בדבריו בפסחים צ סע"ב ובמאירי שם. וע' טו"א חגיגה כ:).
 ב. נחלקו ראשונים ז"ל האם דין אנינות של תורה אמור רק לענין איסור אכילת מעשר וכד', או גם לענין חיוב הנהגות אבלות (ע' בראשונים ברכות טז).

ואולם לענין הבאת קרבן פסח עבדו – מחלוקת; לדברי רב חסדא רב ששת בשיטת רבי שמעון, מביאים עבדו פסח טובל ואוכל פסחו לערב. לדברי רב מרי ולרבי – אין מביאים פסח. ולאביי, אם מת קודם חצות יום י"ד – אין מביאים. לאחר חצות, הואיל וכבר נתחייב בפסח – לא חלה האנינות לדחות חיובו [הלכך מקריבים עליו, ובלבד שיהיו בני חבורה עמו, אבל לא לבדו. ע' פסחים צ-צא. וערש"י שם צח. דעה אחרת].

א. הרמב"ם פסק כדעה אחרונה, והוסיף שבדיעבד אם שחטו וזרקו עליו כשמת קודם חצות – טובל ואוכל לערב (ק"פ ה,ט).
 ב. מת בליל ט"ו – אסור מהתורה באכילת פסח (תוס' יבמות ע: ד"ה אי).
 ג. לדעה ראשונה, נראה מפרש"י שהבאת שאר קדשים עבור האונן, אינה אסורה אלא מדרבנן. והתוס' כתבו שאסור מהתורה, ורק קרבן פסח היות ועיקרו בא לאכילה – מותר להקריב עבורו אעפ"י שהוא כעת אונן מדאורייתא (וע"ע בשפ"א).

ב. ביום קבורה שאינו יום המיתה, חלים דיני אנינות מדרבנן (כמבואר בסוגיא שאינו מדאורייתא. וכמוש"כ הרשב"א בתשובה קעב), ואסור באכילת קדשים כל אותו היום, ואינו משלח קרבנותיו להקריבם היום, מלבד קרבן פסח שמקריבים עבורו על מנת לאכלו בערב (מפני שמצות עשה שיש בה כרת היא, ולא העמידו כאן חכמים את דבריהם במקום כרת).

נקבר לאחר שקיעת החמה של ליל פסח – אסור לאכול מן הפסח, ואע"פ שאכילת פסחים מעכבת וכאילו לא הקריב – העמידו כאן חכמים את דבריהם במקום כרת, הואיל וכרגיל קוברים ביום המיתה, שמא יבואו להתיר אף ביום המיתה (רבה בר רב הונא, כפרש"י).

אפילו נקבר עשרה ימים לאחר המיתה, הריהו אונן [מדרבנן] עד יום הקבורה ויום הקבורה בכלל (כן אמר רבי ברייתא. ומשמע לפי המסקנא שאף חכמים אינם חולקים אלא לענין הלילה שלאחריו. וכן פסק הרמב"ם – ביאת המקדש ב,י).

ובליל פסח, אם לא נקבר המת עדיין, הואיל ואין זה לא יום המיתה ולא יום הקבורה, לא העמידו חכמים דבריהם במקום כרת, ויאכל הפסח (ערש"י פסחים צא: ד"ה אונן).

ג. נחלקו תנאים (רבי יהודה ורבי נחמיה מול רבי שמעון ורבי, כדלהלן) אודות אנינות לילה שלאחר יום המיתה (ולאחר הקבורה. וי"א אף קודם הקבורה. ע' מאירי פסחים צ:). – האם היא מהתורה או מדרבנן. הרי"ף (ספ"ב דברכות) והרמב"ם (מעש"ש ג,ו) פוסקים אנינות לילה אינה מהתורה. ויש פוסקים אנינות לילה מהתורה [וי"א רק כל עוד לא נקבר המת] (ע' מאירי מו"ק יד:). לדברי הכל אסור באכילת קדשים מלבד אכילת קרבן פסח [אם משום שאם לא נתיר לו לאכול – לא יוכל להביא, והרי יש במצות הבאת פסח חיוב כרת. או – לרבא – אף אם מת לאחר שקרב הקרבן – אוכל, כמאן דאמר אכילת פסחים מעכבת]. לדברי הסוברים אנינות לילה מדרבנן, סובר רב ירמיה מדיפתי שבלייל פסח כשם שהותר לו לאכול קרבן פסח כך הותר לו באותו הלילה לאכול שאר קדשים, ורב אסי נקט שאסור בשאר קדשים גם בליל פסח. הלכה כרב אסי (ערמב"ם קרבן פסח ו,ט).

ד. מחלוקת תנאים האם חלה אנינות מדרבנן בלילה שלאחר יום הקבורה כשאינו יום המיתה; יש אומרים שמותר לאכול בקדשים (רבי שמעון אליבא דרב אסי. וכן דעת חכמים החולקים על רבי), ויש אומרים שאסור מדרבנן (רבי. וכ"ד ר' שמעון לפי רב מרי). לדעת הסוברים שאסור בקדשים מדרבנן, יש אומרים שקרבן פסח מותר לו לאכול (רב מרי בשיטת ר' שמעון). וי"א שאסור (ברייתא דיום שמועה כיום קבורה). הלכה כדעת חכמים, שמותר בקדשים בליל שלאחר יום קבורה (רמב"ם ביאת המקדש ב,י. וע' חזו"א קמא לה,ד).

ה. יום שמועה (קרובה. כלומר, תוך שלשים למיתה) ויום ליקוט עצמות (שליקטו לו אחרים, והוא נשאר טהור) – טובל ואוכל בשאר קדשים לערב, ובאותו יום – אסור. אבל בפסח לא העמידו חכמים דבריהם, ואוכל אפילו בו ביום. כן מתבאר מדברי רבה בר רב הונא, כדפרש"י. וכ"מ במלאכת יו"ט לעיל. [ולא הבנתי מש"כ בקרן אורה שבוים שמועה אסור באכילת פסח אותו היום ומותר רק לערב, שלא כיום ליקוט עצמות]. ואולם ברמב"ם משמע שדין הפסח כשאר קדשים, שאינו אוכל אלא בערב (קרן אורה). לענין מצות אבלות שבעה ושלשים, דומה יום שמועה ליום קבורה, ומונה ממנו ואילך, שלא כיום ליקוט עצמות.

דף ק

קסד. מי שמת אחד מקרוביו לפני הפסח – האם מותר או מצוה להיטמא לו ולבטל מקרבן פסח? ומה הדין במת מצוה?

משמע מן הסוגיא שלדעת רבי ישמעאל שאין מצוה להיטמא לקרובים, מי שמת אחד מקרוביו לפני הפסח – אין לו להיטמא ולבטל מפסח, ותיעשה הקבורה ע"י אחרים טמאים, או קטנים וכד' (עפ"י חזו"א קמא לה,ב). [וזה כמובן רק לדעת הסוברים שמקריבים על האונן קרבן פסח, וטובל ואוכל לערב].

ולדברי רבי עקיבא שיש חובה להיטמא לקרובים, חילק אביי בין נפטר קודם חצות (וה"ה נפטר ב"ג. חזו"א קמא לח, א) שחייב להיטמא לקרובו, ובין לאחר חצות שהיות וכבר חל עליו חיוב קרבן פסח – לא יטמא. ולרבא (לגרסתנו, כפרש"י), אפילו מת אחר חצות – יטמא ולא יעשה פסח, אך אם כבר שחטו וזרקו עליו – לא יטמא ויאכל פסחו לערב, למאן דאמר 'אכילת פסחים מעכבת' (ואפשר שגם הסובר בעלמא 'אינה מעכבת' מודה כאן. עתוס').

הלכה כרבי עקיבא, שטומאת קרובים – מצוה ולא רשות (רמב"ם אל ד, ו; יו"ד שעג, ג). ונחלקו הדעות האם מצוה זו אמורה בכהנים בלבד (רשב"א בתשו' כז תרלו. וכן י"א בדעת הרמב"ם) או בכל ישראל (עריטב"א סוכה כה: ועוד).

וכן נחלקו כאשר יש אחרים המתעסקים במת, האם חובה על הקרובים להיטמא, אם לאו (עתוס' יבמות פט: ושו"ת הרשב"א שם).

במת מצוה, לכל הדעות מטפל בו ונטמא אליו הגם שיימנע מעשיית פסח, ואפילו הוא נזיר וכהן גדול.

דף קא

קסה. א. כמה שעירי חטאת הוקרבו ביום השמיני למילואים?

ב. מה עשו באותן חטאות, ומדוע?

ג. מה היתה קציפת משה רבינו אודות שריפת החטאת, ומה השיבו אהרן?

ד. אלו דינים מיוחדים נאמרו באותה שעה, שאינם נהוגים לדורות?

ה. האם פינחס בן אלעזר היה כהן באותה שעה?

א. שלשה שעירים קרבו ביום השמיני למילואים; –

שעיר נחשון – שאותו יום, ראשון להנזכרת הנשיאים היה;

שעיר המילואים – חובה לשעה שנצטוו לאותו היום, קחו שעיר עזים לחטאת...;

שעיר ראש חדש – שאותו יום, ר"ח ניסן היה (וכדאמרינן בסדר עולם).

ב. שעיר ראש חדש – שרפוהו, אם מפני אנינות אהרן ובניו לא היה מי שיאכלנו (ר' נחמיה. וסובר אנינות לילה דאורייתא, ולא נאמר להם התר בקדשי דורות – שעיר ר"ח – אלא בקדשי שעה בלבד), אם מפני שהניחוה לערב לאכלה [שהותרה להם אנינות לילה באותה שעה], ובתוך כך נטמאה באונס (ר' יהודה ור' שמעון).

שאר השעירים הניחום לערב ואכלום במקום קדוש. ולרבי נחמיה – הותרו לאכלם ביום (רש"י).

ג. משה רבינו קצף על אשר לא אכלו את החטאת, והרי לא נפסלה בכניסת דמה אל הקדש או ביציאתה חוצה, ולא הוקרבה ע"י כהן הדייט שהוא אונן ופסול, אלא ע"י אהרן.

לדברי רבי נחמיה, אמר להם משה: הלא נצטויתי לאכלה אף באנינות. והשיב אהרן: שמא לא נצטויתי אלא בקדשי שעה אבל לא בקדשי דורות שאסורים לאכלה באנינות, ואף בלילה – קל וחומר ממעשר.

כ"ה לרבא. אבל לשמואל, לפרש"י, לא צוה משה לאכול באנינות, ולא הוזכר ללמוד ק"ו ממעשר כלל, ועל כן סבר שהיו צריכים לאכלם באנינות. לפרוש התוס' סבר משה שכשם שהותרה האכילה בלילה באותה שעה, הותרה ג"כ באנינות יום. והשיב לו אהרן: לא הותרה אלא בקדשי שעה ובלילה בלבד.